

Nr 40

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckt motion om beräkningen av ortsavdrag för vissa skattskyldiga.

(2:a avd.)

I en inom riksdagen väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, II: 183, av herr *Cassel m. fl.* har hemställts, att riksdagen måtte antaga följande

1) Förslag

till

lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928

Härigenom förordnas, att 48 § 2 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 skall erhålla följande lydelse:

48 §.

2 mom. Skattskyldig fysisk — — — nedan sägs.

Skattskyldig, som — — — 2 000 kronor.

Skattskyldig, som under beskattningsåret haft husföreståndarinna hos sig anställd, äger, därest han varit ogift (varmed jämställes änklings, änka eller frånskild eller gift skattskyldig som under beskattningsåret ej sammanlevt med andra maken) och haft hemmavarande barn för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, att åtnjuta kommunalt ortsavdrag med belopp som i föregående stycke sägs.

Annan skattskyldig — — — tidigare år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956, dock att äldre bestämmelser skola gälla i fråga om 1956 års taxering samt i fråga om eftertaxering för 1956 eller tidigare år.

2) Förslag

till

förordning om ändring i förordningen den 26 juli 1947 om statlig inkomstskatt

Härigenom förordnas att 8 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 om statlig inkomstskatt skall erhålla följande ändrade lydelse:

8 §.

1 mom. Skattskyldig fysisk — — — 48 § 1 mom. kommunalskattelagen. Skattskyldig som — — — 3 000 kronor.

Skattskyldig, som under beskattningsåret haft husföreståndarinna hos sig anställd, äger, därest han varit ogift (varmed jämställes änklings, änka eller frånskild eller gift skattskyldig som under beskattningsåret ej sammanlevt med andra maken) och haft hemmavarande barn för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, att åtnjuta statligt ortsavdrag med belopp som i föregående stycke sägs.

Gift skattskyldig — — — om barnet.

Får annan — — — icke ortsavdrag.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1956, dock att äldre bestämmelser skola gälla i fråga om 1956 års taxering samt i fråga om eftertaxering för 1956 eller tidigare år.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det i motionen framförda yrkandet, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen.

Enligt 48 § 2 mom. kommunalskattelagen äger skattskyldig, som under beskattningsåret haft husföreståndarinna hos sig anställd, att, därest han varit ogift (varmed jämställes änklings, änka eller frånskild) och haft hemmavarande barn för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, åtnjuta kommunalt ortsavdrag med samma belopp som skattskyldig, vilken under beskattningsåret varit gift och levt samman med andra maken. Motsvarande bestämmelser återfinnes i 8 § 1 mom. förordningen om statligt inkomstskatt.

1910 års skattelagstiftning tog i stort sett icke någon hänsyn till de skattskyldigas familjeförhållanden. De vid bevillingstaxeringen för vissa inkomster gällande bevillningsfria avdragen kunde visserligen något ökas för vissa inkomster vid en större försörjningsplikt, men den differentiering, som sålunda kom till stånd, var av mycket ringa räckvidd. Egentliga ortsoch familjeavdrag infördes först genom beslut av 1919 års riksdag. Detta beslut avsåg endast den statliga beskattningen. I proposition till 1919 års riksdag, nr 259, föreslogs familjeavdrag för hustru, men propositionen innehöll icke något förslag om avdrag för husföreståndarinna.

I propositionen föreslogs sålunda *dels* att gift skattskyldig skulle äga rätt till ortsavdrag för hustru och varje barn över 15 år med 200 kronor och för barn under 15 år med 100 kronor, *och dels* att ogift skattskyldig (varmed jämställdes änklings, änka eller frånskild) skulle äga rätt till ortsavdrag för det första barnet med 300 kronor om det var över 15 år och med 200 kronor om det var under 15 år samt för varje följande barn med 200

respektive 100 kronor. Denna förhöjning av avdraget för första barnet med 100 kronor ansågs motiverad av den högre kostnad förekomsten av barn medförde för ogift skattskyldig i förhållande till gift skattskyldig. Beträffande innebörden av »ogift» skattskyldig avsågs därmed uppenbarligen icke hemskild eller särlevande make, enär det i propositionen föreslagna avdraget för hustru torde fått åtnjutas även om hustrun, utan att skilsmässa ägt rum, lämnat hemmet (jfr prop. s. 43). På förslag av bevillningsutskottet (bet. nr 52) beslöt emellertid riksdagen den ändring av de föreslagna bestämmelserna att skattskyldig skulle erhålla ortsavdrag med 200 kronor för varje barn och med 200 kronor för hustru, om han var gift, eller för husföreståndarinna om han var ogift (varmed jämställdes änkring etc.) Ej heller med denna formulering uppkom frågan om hemskilda eller icke sammanlevande makar, då avdrag för hustru som ovan nämnts torde fått åtnjutas även i detta fall.

Utskottet hade till motivering för denna ändring anfört följande (bet. nr 52 s. 24—25).

I fråga om familjeavdragen har det förefallit utskottet som en brist att ogift skattskyldig ej skulle få göra avdrag för husföreståndarinna. I förevarande sammanhang synes någon skillnad ej böra uppdragas mellan henne och hustru. Vidare har utskottet funnit barnavdragen något för snävt tillmätta, varjämte den olikhet i avdragens storlek, som föreslås i fråga om gift och ogift skattskyldig samt beträffande barn under och över 15 år, synt ej blott sakligt mindre motiverad utan ock leda till avsevärt besvär vid taxeringen. Utskottet har i enlighet härmed ansett lämpligt, att avdraget för alla hithörande fall sättes till 200 kronor för varje barn. Avdraget för hustru lämnas oförändrat, men göres tillämpligt även å husföreståndarinna hos ogift skattskyldig.

För kommunalbeskattningens vidkommande infördes motsvarande avdrag för husföreståndarinna genom beslut av 1920 års riksdag.

Bestämmelsen om att avdrag för hustru fick åtnjutas endast för det fall, att makarna sammanlevt, infördes genom 1928 års lagstiftning. Formuleringen av bestämmelserna om avdrag för husföreståndarinna lämnades emellertid oförändrad så till vida, som sådant avdrag alltjämt skulle få åtnjutas av ogift (varmed jämställdes änkring etc.).

I den föreliggande motionen har anförts, att syftet med ifrågavarande bestämmelser torde ha varit att det avgörande för ortsavdragets storlek skulle vara försörjningsbördan och icke civilståndet. På grund av ordalagen i bestämmelserna hade emellertid tolkningen i praxis blivit en annan, i det att viss kategori skattskyldiga kommit att helt undantagas från bestämmelsens tillämpningsområde. Äkta makar, som under beskattningsåret levt åtskilda och som till följd härav taxerats såsom av varandra oberoende skattskyldiga, hade sålunda icke ansetts äga rätt att erhålla det högre ortsavdraget, även om förutsättningarna med avseende å försörjningsbördan förelegat. I främsta rummet vore det sådan make, som erhållit hemskillnad och därvid tillerkänts vårdnaden av ett eller flera av makarnas

barn samt vilken på grund härav haft husföreståndarinna hos sig anställd, som komme i åtnjutande av ett för lågt avdrag. Samma vore emellertid förhållandet beträffande makar, vilka eljest taxerades såsom av varandra oberoende skattskyldiga. Enligt motionärernas uppfattning krävde rättvisan, att berörda kategorier skattskyldiga, i den mån de haft hemmavarande minderåriga barn samt haft husföreståndarinna hos sig anställd, erhöle samma ortsavdrag som gift skattskyldig, vilken under beskattningsåret sammanlevt med sin make. En ändring av författningen i sådan riktning syntes vara i överensstämmelse med lagstiftningens syfte.

Utskottet. Enligt kommunalskattelagen och förordningen om statlig inkomstskatt äger ogift skattskyldig, som haft hemmavarande barn, för vilket rätt till allmänt barnbidrag förelegat, och som haft husföreståndarinna, rätt till ortsavdrag med samma belopp som gift skattskyldig. I stadgandena härom angives att med ogift skattskyldig jämställes änkring, änka eller fränksild.

I den föreliggande motionen har gjorts gällande, att enligt nämnda stadganden avdrag för husföreståndarinna icke kunde medgivnas skattskyldig, som utan att äktenskapsskillnad förelegat under beskattningsåret ej sammanlevt med andra maken. Det framhålles, att frågan blir aktuell särskilt i de fall då hemskillnad föreligger mellan makar. Motionärerna har därför yrkat sådan ändring av de ifrågakommande stadgandena, att det i desamma skulle klart utsägas, att med ogift skattskyldig jämställdes ävenledes gift skattskyldig, som under beskattningsåret icke sammanlevt med andra maken.

Såsom av den föregående framställningen framgår fanns det, då bestämmelser motsvarande de nu förevarande först infördes, knappast anledning att beakta det i motionen berörda spörsmålet. Avdrag för husföreståndarinna torde nämligen vid nämnda tidpunkt icke ha ifrågakommit så länge äktenskapet icke upplösts, enär avdrag för hustru kunde få åtnjutas även om makarna icke sammanlevt.

Det kan givetvis göras gällande, att de förevarande stadgandena angående ogift skattskyldig icke kan avse gift skattskyldig, som utan äktenskapsskillnad — eventuellt på grund av hemskillnad — icke sammanlevt med andra maken. Enligt vad utskottet under hand erfarit har emellertid beskattningsnämnderna icke varit främmande för en sådan tillämpning av stadgandena i fråga, att avdrag för husföreståndarinna medgivits, då skattskyldig erhållit hemskillnad eller förhållandena utvisade att varaktig söndring föreläge i äktenskapet. Dessa omständigheter utvisar enligt utskottets mening, att det föreliggande spörsmålet är en tolkningsfråga, vilken emellertid såvitt utskottet kunnat finna icke varit föremål för prövning i högsta instans. Rörande tolkningen av gällande författningar i detta hänseende ankommer det icke på utskottet att uttala sig. Utskottet finner, att det i första hand måste anses önskvärt, att klarläggande sker rörande innebörden av de nu gällande bestämmelserna i ämnet. Först sedan ett sådant klarläggande skett, finnes

anledning att taga ställning till frågan, huruvida den i lagstiftningen nu givna regleringen på detta område kan anses tillfredsställande.

Den frågan kan dock givetvis ställas, huruvida en lagstiftning i den av motionärerna önskade riktningen vore lämplig. Vissa skäl kan som motionärerna framhåller otvivelaktigt anföras för att jämväl särtaxerade eller i varje fall hemskilda makar skall äga rätt till avdrag för husföreståndarinna. Å andra sidan måste en sådan lagstiftning ur vissa synpunkter väcka betänkligheter. Sålunda skulle med för närvarande i övrigt gällande bestämmelser om ortsavdrag äkta makar, om de var för sig hade hemmavarande barn och husföreståndarinna, genom särtaxering kunna erhålla ortsavdrag med dubbelt så stort belopp som om de sammanlevde. I ortsgrupp V skulle exempelvis kommunalt ortsavdrag kunna erhållas med 4 000 kronor och statligt ortsavdrag med 8 000 kronor. Dessutom kommer den statliga inkomstskatten för vardera maken att beräknas efter den för gifta skattskyldiga avsedda skatteskalan med lägre progressivitet. Utskottet har med det anförda icke velat i och för sig taga ställning till den föreliggande frågan utan endast antyda att en lagstiftning i enlighet med motionärernas yrkande icke bör utan närmare överväganden genomföras.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att motionen II: 183 av herr Cassel m. fl. om beräkningen
av ortsavdrag för vissa skattskyldiga icke måtte föranleda
någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 26 april 1955

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sjödahl, Heüman, Spetz, Gustaf Elofsson, Eriksson, Söderquist, Velander, Snygg, Erik Jansson och Bengtson;

från andra kammaren: herrar Olsson i Gävle, Kristensson i Osby, Ortgård, Hagberg i Malmö, Sjölin, Brandt, Allard, Kärrlander och Strandh.